

دانشگاه باقر العلوم «علیه السلام»

دانشکده علوم سیاسی
پایان نامه جهت اخذ درجه دکتری
رشته علوم سیاسی

عنوان:

راهکارهای مواجهه جمهوری اسلامی ایران با اسلام هراسی غرب

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمد ستوده آرانی

استادان مشاور:

جناب آقای دکتر نجف لک زایی
جناب آقای دکتر غلامرضا بهروزی لک

نگارش:

مرتضی علویان

۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به:

پیشگاه بنیان گذار انقلاب اخلاق در عرصه زندگی بشریت حضرت محمد (ص)،
حضرت فاطمه (س)، ائمه معصومین (ع)، امام عصر (عج)،

شهیدان انقلاب اسلامی، امام شهیدان (ره)

و

مقام معظم رهبری

تشکر و تقدیر

هر امری بی لطف و مهربانی خدای یگانه به سرانجام نمی رسد، خود را شاکر نعمت -
های الهی دانسته و از محضر نورانی حضرت معصومه (س) خاضعانه سپاس گزارم.
برخود لازم می دانم از بزرگوارانی که در مسیر نگارش این رساله همراهی کردند تا به
سرانجام برسد، تقدیر و تشکر کنم. از راهنمایی های دلسوزانه و بی دریغ استاد گرانقدر جناب
آقای دکتر محمد ستوده آرانی که با دقت وافر راهنمایی رساله را برعهده داشتند و از اساتید
معزز مشاور جناب آقایان دکتر لک زایی و دکتر بهروزی لک تقدیر و تشکر نمایم.
از خانواده عزیزم و همه عزیزانی که به نحوی در این مسیر یار و یاورم بودند، تشکر
کرده و توفیق همگان را از خداوند منان مسئلت دارم.

چکیده

روابط میان اسلام و جهان غرب همواره از فراز و فرودهای زیادی بر خوردار بوده است. از این رو، پرسش اساسی رساله این است که چه راهکارهایی را می‌توان برای تقویت روابط مسالمت آمیز با غرب و کاهش اسلام‌هراسی ارائه داد. فرضیه پیشنهادی مورد آزمون و بررسی این است که: جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از طریق راهکارهای فرهنگی همچون دیپلماسی فرهنگی مانند گفتگوی میان فرهنگ‌ها و ادیان و تصویرسازی واقع بینانه و همچنین راهکارهای سیاسی و دیپلماسی رسمی و عمومی مانند تنش زدایی به تقویت روابط واقع بینانه و مسالمت آمیز جمهوری اسلامی ایران با جهان غرب به ویژه روشن‌گری مردم مغرب زمین کمک نماید و از تشدید روابط تعارض آمیز (خصوصاً آمیز) و اسلام‌هراسی بکاهد. برای مواجهه صحیح با موضوع فوق، در پژوهش حاضر سعی گردیده است از طریق ارائه یک روش در قالب «آینده پژوهی» و با توجه به ارزش‌های بنیادین در اسلام، آموزه‌های دینی و اسناد بالادستی در جمهوری اسلامی ایران و با بهره‌گیری از روندها و پیش‌رانهایی که حکایت از پیشینه تاریخی روابط میان اسلام و غرب داشته و عوامل شکل دهنده‌ی وضع موجود این روابط را بیان می‌دارد، چشم‌اندازی را ترسیم کند که موجبات کاهش هراس از اسلام و حرکت به سوی کاهش تنش میان اسلام و غرب و گسترش بسترهای هم‌زیستی مسالمت آمیز گردد. با توجه به روش مزبور، نتایج به دست آمده از اسلام‌هراسی را می‌توان در موارد ذیل بیان داشت: اسلام دین شمشیر و خشونت است، آموزه‌های دینی اسلام خطراتی برای جامعه بشری دارد، اسلام دین تن آسا و ارضاء‌غرایز حیوانی انسان است، آیات قرآن کلام وحی نیست، پیامبر اسلام مخالف حضرت مسیح و ادیان گذشته می‌باشد و یاران پیامبر برای رسیدن به منافع خویش هر اقدامی را مباح می‌دانند.

برای تقویت روابط مسالمت آمیز با غرب و کاهش اسلام‌هراسی، دو راهکار سیاسی و فرهنگی ارائه گردیده است. راهکار سیاسی بر اساس دیپلماسی عمومی و نقشی که به خود اختصاص داده است بهره‌گرفته می‌شود تا از طریق آن بتوان در ترسیم چهره واقعی از اسلام برای جهان غرب استفاده کرد. راهکار فرهنگی که دیپلماسی فرهنگی بر آن تاکید دارد استفاده از آموزه‌های فرهنگی غنی اسلام و جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با اسلام‌هراسی غرب است که با آن می‌توان به شرایط مطلوب در روابط جهان اسلام و غرب رسید.

واژگان کلیدی: اسلام‌هراسی، جمهوری اسلامی ایران، آینده پژوهی، نقشه راه، دیپلماسی

عمومی و دیپلماسی فرهنگی.

فهرست مطالب

مقدمه: طرح تفصیلی پژوهش.....	۱
۱- بیان مسئله.....	۲
۲- علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده آن.....	۳
۳- سابقه پژوهش.....	۴
۳- ۱- منابع اسلام هراسی.....	۴
۳- ۲- منابع ایران هراسی.....	۶
۴- اهداف پژوهش.....	۷
۵- سوال اصلی پژوهش.....	۷
۶- سوالات فرعی پژوهش.....	۷
۷- فرضیه پژوهش.....	۷
۸- مفاهیم و متغیرها.....	۸
۸- ۱- مفاهیم:.....	۸
۸- ۲- متغیرها.....	۹
۹- پیش فرض های پژوهش.....	۹
۱۰- روش پژوهش.....	۹
۱۱- روش گردآوری اطلاعات و داده ها.....	۱۰
۱۲- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده ها.....	۱۰
۱۳- سازماندهی پژوهش:.....	۱۰

فصل اول: مفاهیم و چارچوب نظری ۱۱

۱-۱-۱ مفاهیم ۱۲

۱-۱-۱-۱ مفهوم اسلام هراسی ۱۲

۱-۱-۱-۱-۱ مصادیق اسلام هراسی ۱۴

۱-۱-۱-۲ تبارشناسی اسلام هراسی ۱۵

۱-۱-۲-۱ مفهوم ایران هراسی ۱۶

۱-۱-۳-۱ مفهوم آینده پژوهی ۱۷

۱-۱-۴-۱ مفهوم نقشه راه ۱۸

۱-۲-۱ چارچوب نظری (آینده پژوهی بر اساس نقشه راه) ۱۹

۱-۲-۱-۱ آینده پژوهی ۱۹

۱-۲-۲-۱ روش های آینده پژوهی ۲۱

۱-۲-۲-۱-۱ روش های اکتشافی و روش های هنجاری: ۲۲

۱-۲-۲-۲-۱ روش های کمی و روش های کیفی: ۲۳

۱-۲-۲-۳-۱ روش های فرض بنیاد و روش های مبتنی بر نظر متخصصان: ۲۳

۱-۲-۳-۱ نقشه راه، سابقه و اقسام آن ۲۳

۱-۲-۳-۱-۱ کاربردهای «نقشه راه» ۲۴

۱-۲-۳-۲-۱ سابقه و انواع نقشه راه ۲۵

۱-۲-۳-۲-۱-۱ رویکردهای نقشه راه ۲۷

۱-۲-۳-۴-۱ دین، آینده پژوهی و نقشه راه ۲۸

۱-۲-۴-۱ الگوی تحلیل آینده پژوهی اسلام هراسی غرب براساس نقشه راه ۳۳

فصل دوم: روندها و پیش رانها (شناخت زمینه ها و علل اسلام هراسی غرب جهت تدوین

راهکارها) ۳۷

۱-۲-۱ شناخت وضع موجود: تصویرسازی منفی از اسلام در غرب ۳۸

۱-۱-۱-۲-۱ علل رفتار خصمانه غربیان علیه مسلمانان ۴۰

۱-۱-۱-۲-۲-۱ برخوردهای صلیبی علیه جهان اسلام (جنگ سخت) ۴۱

۱-۱-۱-۲-۲-۲-۱ مستشرقین، خاورشناسان و جهان اسلام (جنگ نرم) ۴۴

۴۹	۲-۲- مراحل اسلام هراسی.....
۵۳	۲-۲-۱- موج اول.....
۵۴	۲-۲-۲- موج دوم.....
۵۵	۲-۲-۳- موج سوم.....
۵۶	۲-۲-۴- موج چهارم.....
۵۷	۲-۳- چرایی اسلام هراسی.....
۵۷	۲-۳-۱- هنجارسازی و جهان گرایی غرب.....
۵۹	۲-۳-۲- نیاز غرب به دشمن سازی.....
۶۰	۲-۳-۳- جلوگیری از گرایش به اسلام.....
۶۰	۲-۳-۴- ممانعت از مهاجرت مسلمانان به غرب و ایجاد مهاجرت معکوس.....
۶۱	۲-۳-۵- ایجاد تقابل مسیحیت با اسلام.....
۶۱	۲-۳-۶- تلاش برای مقابله با نیروهای چالش گر جهان اسلام.....
۶۲	۲-۳-۷- بازسازی خلاء معنویت در غرب.....
۶۲	۲-۳-۸- سلطه بر منابع و ذخایر منطقه خاورمیانه.....
۶۳	۲-۳-۹- جهل نسبت به اسلام.....
۶۴	۲-۳-۱۰- پذیرش تصویرهای پیش ساخته منفی نسبت به مسلمانان.....
۶۵	۲-۴- نشانهها و مظاهر اسلام هراسی.....
	۲-۴-۱- مقابله فرهنگی و گزارشهای نادرست و انحرافی علیه کلیت اسلام به
	عنوان یک دین که موقعیت غرب را تهدید می کند (تحریف مفاهیم اسلام).....
	۲-۴-۲- تبلیغ سوء علیه قرآن به عنوان کتاب آسمانی دین اسلام و تشکیک در
	کلام وحی.....
۷۰	۲-۴-۳- تحریف و تشکیک نسبت به نبوت پیامبر اسلام (ص).....
۷۳	۲-۵- تصویرسازی منفی از ایران : جایگاه ایران در اسلام هراسی غرب.....
۷۴	۲-۵-۱- راهبرد ایران هراسی.....
۷۵	۲-۵-۲- روشهای القاء ایران هراسی.....
۷۷	۲-۶- اهداف ایران هراسی و تاثیر آن بر اسلام هراسی.....

نتیجه گیری..... ۸۵

فصل سوم: پویش منابع: بررسی ماهیت راهکارهای مواجهه ایران با اسلام هراسی غرب.. ۸۶

۳-۱- آموزه‌های دینی و ماهیت راهکارهای مقابله با اسلام هراسی ۸۷

۳-۱-۱- اصل دعوت ۸۷

۳-۱-۲- اصل نفی سبیل و نفی سلطه کفار ۸۹

۳-۱-۳- اصل التزام به پیمان‌های سیاسی ۸۹

۳-۱-۴- اصل ارتباط عادلانه و مسالمت‌آمیز با جهان خارج ۹۰

۳-۲- دیدگاه رهبران عالی نظام و ماهیت راهکارهای مقابله با اسلام هراسی ۹۲

۳-۲-۱- سیاست خارجی از منظر امام خمینی(ره) ۹۲

۳-۲-۱-۱- اصل صدور انقلاب ۹۳

۳-۲-۱-۲- اصل نفی سبیل و نفی سلطه بیگانگان ۹۴

۳-۲-۱-۳- اصل حفظ استقلال کشور و جلوگیری از وابستگی ۹۴

۳-۲-۱-۴- اصل احترام متقابل و عدم دخالت در امور دیگر کشورها.. ۹۴

۳-۲-۱-۵- اصل نفی ظلم و ظلم‌پذیری و حمایت از مظلوم ۹۵

۳-۲-۱-۶- دفاع از مظلومین و مستضعفین جهان ۹۵

۳-۲-۲- سیاست خارجی از منظر مقام معظم رهبری ۹۶

۳-۲-۲-۱- تبلیغات ۹۸

۳-۲-۲-۲- حقوق بشر ۹۹

۳-۲-۲-۳- تکنولوژی ۹۹

۳-۲-۳- اسناد بالادستی نظام و ماهیت راهکارهای مقابله با اسلام هراسی ۱۰۰

۳-۲-۳-۱- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۱۰۰

۳-۲-۳-۱-۱- سعادت انسان در کل جامعه بشری ۱۰۰

۳-۲-۳-۱-۲- خودداری از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر. ۱۰۰

۳-۲-۳-۱-۳- حمایت از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در

هر نقطه جهان..... ۱۰۱

۳-۲-۳-۱-۴- تنظیم سیاست خارجی کشور براساس معیارهای اسلام ۱۰۱

۳-۲-۳-۱-۵- نفی هر گونه سلطه‌گری و سلطه‌پذیری ۱۰۱

- ۳-۲-۳-۱-۶- طرد استعمار و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر.....۱۰۲
- ۳-۲-۳-۱-۷- نفی و اجتناب از پیمان‌های سلطه‌گرانه۱۰۲
- ۳-۲-۳-۱-۸- اعطای پناهندگی به پناه‌خواهان سایر ملل۱۰۲
- ۳-۲-۳-۲- سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران.....۱۰۳
- ۳-۲-۳-۳- سند پیشنهادی سیاست‌های کلی جمهوری اسلامی ایران در خصوص جهانی شدن.....۱۰۵

نتیجه گیری:.....۱۰۸

فصل چهارم: آینده مطلوب و متصور روابط اسلام و غرب۱۱۰

- ۴-۱- شکل گیری تصاویر مثبت از اسلام و ایران.....۱۱۱
- ۴-۱-۱- شکل گیری تصاویر مثبت از اسلام و آموزه‌های آن.....۱۱۲
- ۴-۱-۱-۱- اسلام به عنوان دین جامع و جهان‌شمول.....۱۱۲
- ۴-۱-۱-۱-۱- تصویر مثبت از جنگ و صلح (جهاد).....۱۱۵
- ۴-۱-۱-۱-۲- تصویر مثبت از اقامه حدود.....۱۱۸
- ۴-۱-۱-۱-۲-۱- قصاص.....۱۱۹
- ۴-۱-۱-۱-۲-۲- قطع دست دزد(سارق).....۱۲۰
- ۴-۱-۱-۱-۳- تصویر مثبت از امر به معروف و نهی از منکر.....۱۲۳
- ۴-۱-۱-۲- شکل‌گیری تصاویر مثبت از جمهوری اسلامی ایران.....۱۲۷

نتیجه گیری:.....۱۳۴

فصل پنجم: راهکارهای دیپلماسی عمومی و رسمی ایران در مواجهه با اسلام‌هراسی۱۳۵

- غرب.....۱۳۵
- ۵-۱- بهره‌گیری از دیپلماسی فعال و کارآمد در سیاست خارجی.....۱۳۶
- ۵-۱-۱- راهبرد تنش‌زدایی.....۱۳۹
- ۵-۱-۲- سطوح تنش‌زدایی.....۱۴۰
- ۵-۲- بهره‌گیری از دیپلماسی عمومی در مواجهه با اسلام‌هراسی.....۱۴۲
- ۵-۲-۱- بهره‌گیری از اقسام دیپلماسی عمومی.....۱۴۳
- ۵-۳- ایجاد تصاویر مثبت از اسلام در افکار عمومی جهانی.....۱۴۶
- ۵-۳-۱- بهره‌گیری از ارتباطات در دیپلماسی عمومی.....۱۴۶

۱۴۸.....	۵-۳-۲- طراحی برنامه‌های فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ای
۱۵۱.....	۵-۴- بهره‌گیری از تولیدات و محصولات فرهنگی و هنری
۱۵۱.....	۵-۴-۱- تولید فیلم
۱۵۶.....	۵-۴-۲- بازیهای رایانه‌ای
۱۵۷.....	نتیجه‌گیری
۱۵۸.....	فصل ششم: راهکارها (۲) نقشه راه جمهوری اسلامی ایران «دیپلماسی فرهنگی»
۱۵۹.....	۶-۱- بهره‌گیری از دیپلماسی فرهنگی جهت کنترل اسلام هراسی
۱۵۹.....	۶-۱-۱- فرهنگ و دیپلماسی فرهنگی
۱۶۱.....	۶-۱-۲- بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی اسلام
۱۶۵.....	۶-۱-۳- بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی ایران
۱۶۶.....	۶-۲- سیاستها، راهبردها و برنامه‌های دیپلماسی فرهنگی جهت کاهش اسلام هراسی
۱۶۹.....	۶-۲-۱- راهبردهای فرهنگی و دیپلماسی فرهنگی
۱۷۴.....	۶-۲-۲- برخی محورهای برنامه دیپلماسی فرهنگی کشور
۱۷۴.....	۶-۳- دستگاه‌های فرهنگی و کاهش اسلام هراسی
۱۷۶.....	۶-۳-۱- شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱۷۷.....	۶-۳-۲- سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
۱۸۶.....	۶-۳-۳- ریزنهای فرهنگی وزارت امور خارجه
۱۸۶.....	۶-۳-۴- صدا و سیما
۱۸۸.....	۶-۳-۵- سایر دستگاه‌های فرهنگی
۱۹۱.....	نتیجه‌گیری نهایی
۱۹۴.....	فهرست منابع
۱۹۴.....	الف) کتاب‌ها
۲۰۶.....	ب) نشریات
۲۰۹.....	ج) منابع لاتین

فهرست جدول‌ها

- (جدول ۱-۱) نقشه راه مواجهه با اسلام هراسی غرب ۳۶
- (جدول ۱-۲) : تصویرسازی منفی از اسلام در غرب (وضع موجود)..... ۷۲
- (جدول ۲-۲) تصویرسازی منفی از جمهوری اسلامی ایران در غرب ۸۲
- (جدول ۴-۱) وضعیت مطلوب برای روابط اسلام و غرب ۱۲۷
- (جدول ۴-۲) وضعیت مطلوب برای ایران بر حسب بازیگران روابط بین الملل ۱۳۰
- (جدول ۴-۳) وضعیت مطلوب برای ایران بر حسب موضوعات، اهداف، نتایج و پیامدها در سیاست خارجی ۱۳۲
- (جدول ۵-۱) نقش دیپلماسی رسمی کشور در کاهش اسلام هراسی ۱۴۱
- (جدول ۵-۲) بهره‌گیری از ارتباطات در دیپلماسی عمومی جهت کاهش دادن اسلام هراسی. ۱۴۷
- (جدول ۵-۳) دیپلماسی عمومی در سطح برنامه ها..... ۱۵۰
- (جدول ۵-۴) تعداد فیلم های تولید شده..... ۱۵۳
- (جدول ۵-۵) تعداد فیلم و تماشا گران فیلم های اکران شده به تفکیک ایرانی و خارجی ۱۵۴
- (جدول ۵-۶) دیپلماسی عمومی از طریق تولید فیلم..... ۱۵۵
- (جدول ۶-۱) سیاستها و راهبردهای دیپلماسی فرهنگی کشور در جهت کاهش اسلام هراسی. ۱۷۲
- (جدول ۶-۲) بررسیهای محیطی دیپلماسی فرهنگی کشور ۱۷۳
- (جدول ۶-۳) تعداد نمایندگی های فرهنگی در خارج از کشور..... ۱۸۰
- (جدول ۶-۴) تعداد کرسی های زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور(حمایت شده)..... ۱۸۱
- (جدول ۶-۵) تعداد مبلغان اعزامی به خارج از کشور ۱۸۲
- (جدول ۶-۶) تعداد برگزاری نشست های گفتگوی بین ادیان ۱۸۳
- (جدول ۶-۷) تأسیس و راه اندازی انجمن های دوستی و اتاق های ایران ۱۸۴
- (جدول ۶-۸) تعداد پایان نامه های خارجی حمایت شده در مورد جمهوری اسلامی ایران ۱۸۵
- (جدول ۶-۹) راهکارهای دستگاه های فرهنگی بر حسب سطح ملی، منطقهای و جهانی ۱۸۹

فهرست نمودارها

- نمودار (۱-۲): روند تاریخی و فرایند شکل‌گیری اسلام هراسی و ایران هراسی در غرب..... ۸۴
- (نمودار ۳-۱): ارزش‌های بنیادین نظام..... ۱۰۷
- (نمودار ۴-۱) کاهش اسلام هراسی تقویت روابط مسالمت آمیز با غرب..... ۱۳۳
- (نمودار ۵-۱) ابزارهای دیپلماسی عمومی..... ۱۴۵
- (نمودار ۵-۲) تعداد فیلم‌های تولید شده..... ۱۵۳
- (نمودار ۵-۳) تعداد فیلم‌های اکران شده به تفکیک ایرانی و خارجی..... ۱۵۴
- (نمودار ۶-۱) الگوی برنامه ریزی جامعه در حوزه فرهنگ..... ۱۶۸
- (نمودار ۶-۲) تعداد نمایندگی‌های فرهنگی در خارج از کشور..... ۱۸۰
- (نمودار ۶-۲) تعداد کرسی‌های زبان و ادبیات فارسی در خارج از کشور..... ۱۸۱
- (نمودار ۶-۴) تعداد مبلغان اعزامی به خارج از کشور..... ۱۸۲
- نمودار (۶-۵) تعداد برگزاری نشست‌های گفتگوی بین‌ادیان..... ۱۸۳
- (نمودار ۶-۶) تأسیس و راه‌اندازی انجمن‌های دوستی و اتاق‌های ایران..... ۱۸۴
- (نمودار ۶-۷) تعداد پایان‌نامه‌های خارجی حمایت شده در مورد ج.ا.ا..... ۱۸۵

مقدمه

طرح تفصیلی پژوهش

۱- بیان مسئله

مطالعه روند تاریخی روابط اسلام و جهان غرب نشان می‌دهد که همواره این روابط تحت تاثیر عوامل فرهنگی، اعتقادی، تمدنی، اقتصادی و سیاسی تنش‌آمیز بوده و در مقاطعی به سمت واگرایی و جنگ حرکت کرده است.

در نگاه اولیه علل این واگرایی و تعارض را می‌توان در؛ ۱- ظهور و گسترش اسلام، ۲- شکوفایی تمدن اسلامی در قرون اولیه، ۳- ماهیت ظلم‌ستیزی آموزه‌های اسلامی دانست. شواهد تاریخی نشان می‌دهد که دیدگاه‌های کلیسا و برخی از عالمان مسیحی در هنگام ظهور اسلام و دوره قرون وسطی و به ویژه جنگ‌های صلیبی، نقش مؤثری در شکل‌گیری نگرش‌های تعارضی و خصومت‌آمیز داشته است. از سوی دیگر باید به عملکرد برخی خلفای اسلامی و انحرافات ایجاد شده از اسلام در جهان اسلام توجه نمود.

با گذشت زمان گرچه شاهد فراز و فرودهایی در نگرش‌های تعارضی و بی‌اعتمادی میان کشورهای اسلامی و غرب می‌باشیم اما هیچ‌گاه زمینه‌ها و عوامل آن از میان نرفت به گونه‌ای که در اواخر قرن بیستم این مسئله در قالب اسلام‌هراسی ظهور یافت و در مقطع پس از جنگ سرد بیش از هر زمان دیگری در غرب اهمیت یافته است. در این زمان اسلام‌هراسی (Islamophobia) مفهومی است که به ترس، پیش‌داوری و تبعیض غیرعقلانی در قبال اسلام و مسلمانان اشاره دارد، به ویژه پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به صورت گسترده مورد استفاده غرب قرار گرفته و تلاش گردیده است تا از آن به عنوان مهم‌ترین خطر برای غرب نام برده شود و با رفع خطر کمونیسیم جایگزین آن گردد. وضعیت حاضر برای کشورهای اسلامی به ویژه جمهوری اسلامی ایران که پیش‌قراول حرکت‌ها و نهضت‌های اسلامی محسوب می‌شود تهدیدزا و مشکل‌آفرین است و به

نظر می‌رسد استمرار روند حاضر باعث افزایش محدودیت‌ها و تهدیدها برای جهان اسلام و جمهوری اسلامی ایران گردد.

بنابراین لازم است زمینه‌ها و علل بروز بی‌اعتمادی میان اسلام و غرب در یک فرایند تاریخی به خوبی مطالعه و بررسی شود تا ضمن شناخت و فهم جوانب مختلف آن، راهکارهای مناسب جهت کاهش این تنش‌ها ارائه گردد.

۲- علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده آن

بی‌تردید تعاملات و برخوردهای تاریخی میان جهان غرب با جهان اسلام، دوره‌های متعددی را پشت سر نهاده و فراز و فرودهای فراوانی داشته است. به ویژه این روابط در سال‌های اخیر در قالب‌های جدیدی پی‌گیری شده است. در یک نگاه، غرب به ویژه ایالات متحده آمریکا حیات جهانی و ابر قدرتی خود را در ۵۰ الی ۶۰ سال گذشته مدیون دشمن تراشی و مقابله با آن بوده است. از این رو، پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۱ و حذف تقابل غرب با کمونیسم و سوسیالیسم، آنان به دنبال جایگزینی برای این دشمن سرخ رنگ بوده‌اند که جهان اسلام و جمهوری اسلامی ایران می‌توانست آلترناتیو خوبی برای آن باشد. با توجه به این که بسترهای این خصومت و جلوه نادرست از اسلام در گذشته فراهم بود، این اقدامات در سال‌های اخیر وارد مرحله جدیدی گردیده و در قالب اسلام‌هراسی به منصه ظهور رسید.

اسلام‌هراسی غرب نه تنها در راستای منافع جهان اسلام نیست بلکه به دلیل ارایه تصاویر نادرست و غیر واقع بینانه از اسلام در غرب به ضرر ملل غرب و ضرورت روابط مسالمت آمیز میان ملت‌ها در سطح جهانی است. در این میان تلاش همه جانبه علمی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران می‌تواند گام موثری در ارایه تصاویر واقع بینانه از اسلام و کاهش اسلام‌هراسی گردد. آنچه مسلم است بررسی راهکارهای کاهش اسلام‌هراسی و تبیین چگونگی کنترل روند جاری اسلام‌هراسی نه تنها می‌تواند تامین کننده منافع جهان اسلام در ایران گردد بلکه به ارایه تصاویر واقعی از اسلام کمک نماید و روند افزایش تعارض جمهوری اسلامی ایران و غرب را کاهش دهد و زمینه‌های لازم برای سیاست خارجی ایران در تعامل سازنده با غرب را فراهم سازد.

۳- سابقه پژوهش

در زمینه اسلام هراسی غرب منابع گوناگونی وجود دارد که هر یک به برخی از زمینه ها و عوامل آن پرداخته اند. در مجموع منابع موجود را می توان در دو دسته از منابع مربوط به اسلام هراسی و ایران هراسی مورد نقد و بررسی قرار داد.

۳-۱- منابع اسلام هراسی

(۱) شاید بتوان گفت از جمله تلاش های اولیه ای که در غرب در این زمینه صورت گرفته؛ مجموعه مطالعات انجام شده توسط ریموند شواریک در بین سال های ۱۷۶۵ تا ۱۸۵۰ جولزموهر در سال های ۱۸۴۰ تا ۱۸۶۷ می باشد و مجموعه تاریخ کمبریج که در برداشت غربی ها از جهان اسلام بسیار موثر بوده است.^۱ در این مجموعه ها تلاش برای مطالعه گذرا و شناخت اجمالی از کشورهای اسلامی و ایران است و اساساً به مباحث بهبود روابط میان غرب و جهان اسلام پرداخته است.

(۲) از جمله دیگر این تلاش ها می توان به کوشش ادوارد سعید در کتاب شرق شناسی، ترجمه عبدالرحیم گواهی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۷، اشاره کرد. وی اولین انتقادات را بر رویکرد شرق شناسی وارد کرده و استدلال می کند که طرح و شالوده بندی مفهوم بنیادگرایی به عنوان اصطلاحی کلیدی برای تحلیل تضادهای سیاسی، از مکان هایی مانند کارخانه های فکری از شهرهایی نظیر واشنگتن و لندن برخاسته است. وی در تلاش است که بیان نماید شرق شناسی، در نتیجه گسترش امپریالیسم در درون دنیای اسلام پدید آمد و دقیقاً همزمان با تسلط امپریالیسم بر بخش های عظیمی از جهان اسلام گسترش یافت. از این رو، علی رغم رایج اطلاعات مفید تلاش کرده است که راه مشکلات میان دو مجموعه ی فوق فهمیده شود ولی ورود به راهکارها ننموده است.

(۳) بابی سعید از دیگر نویسندگانی است که در کتاب «هراس بنیادین» در چندین فصل تلاش دارد تحلیل قوی و منطقی از اسلام گرایی در عصر حاضر را ارائه دهد. نویسنده کتاب فوق به بررسی گفتمان اسلام گرایی و بازتاب آن در عرصه جهانی متمرکز می گردد. وی در صدد است

۱- اقبال مظفر، مجموعه سخنرانیهای پیرامون «چالش های فراروی غرب و مسلمانان» ترجمه سید عبدالمجید طباطبایی، بازنویسی، شمس ... مریجی، قم، دانشگاه باقرالعلوم، ۱۳۸۸، ص ۲۰.

که بیان نماید ایده اروپا مداری به عنوان مدل پایه‌ای توسعه و پیشرفت رو به ضعف است، لذا از این منظر، ظهور اسلام‌گرایی بر تخریب و فرسایش اروپا مداری و غرب مرکزی استوار است. از این رو گسترش اسلام‌گرایی، هراسی بنیادی و مانعی اساسی در برابر افزون خواهی غرب در عالم است. تلاش بابی سعید در فهم مشکلات قابل تقدیر است. اما راهکارهای لازم برای برون رفت از آن را مطرح نکرده است.

(۴) از دیگر آثار و پژوهش‌های مطرح شده در این زمینه کتاب «امداری غرب نسبت به شرق به ویژه اسلام و ایران» نوشته محمد آراسته خو می‌باشد. در این کتاب تلاشی قابل تقدیر در حوزه علم، معرفت و دانایی صورت گرفته است. نویسنده سعی نمود که دو بخش نسبتاً طولانی این روابط را به مطالعه بنشینند. از آنجایی که نویسنده از منظر خاص و آن هم در حوزه معرفت و دانایی به مطالعه پرداخته است این نتیجه نیز حاصل می‌آید که هراس غرب از اسلام به بنیادهای معرفتی و غنی اسلام بر می‌گردد. از این رو پیرامون تبیین وضعیت موجود و خروج از آن برنیامده و بدان پرداخته است.

(۵) کتاب «نقش مسلمانان در شکوفایی اروپا»؛ غلامرضا گلی زواره، انتشارات صحیفه خرد، در پاییز ۱۳۸۸ به چاپ دوم رسید. نویسنده در این کتاب ضمن بیان کلیاتی پیرامون وضعیت گوناگون قاره اروپا، به طلوع طلایی و حلقه وصل آن با جهان اسلام می‌پردازد. در ادامه به بیان چگونگی و ویژگی مسلمانان در خدمت به اروپا در عرصه‌های مختلف پرداخته و آن را تشریح کرده است. تلاش کتاب در بیان خدمات به جهان غرب از سوی اسلام قابل تقدیر بوده اما در حوزه اسلام‌هراسی و چرایی عکس‌العمل منفی از سوی غرب و راهکارهای برون رفت از آن وارد نشده است.

(۶) «تبعیض و ناشکیبایی علیه مسلمانان در اتحادیه اروپا بعد از ۱۱ سپتامبر» کتابی است که توسط علی مرشدی زاد ترجمه گردیده و توسط پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات در سال ۱۳۸۸، منتشر شده است، این کتاب به بررسی بیانیه فدراسیون بین‌المللی حقوق بشر هلسنکی پرداخته و ضمن توصیه‌ها به دولت‌های عضو اتحادیه اروپا نسبت به برخورد با مسلمانان، به بیان موردی چگونگی مواجهه با مسلمانان مثل کشور‌های بلژیک، آلمان، فرانسه و... می‌پردازد. این کتاب نیز برای بررسی موردی قابل استفاده است اما راه‌ها و شیوه‌های برون رفت از وضعیت موجود را اشاره نکرده است.

(۷) «اسلام ستیزی» نام کتابی است که توسط «انور مسعود» به رشته تحریر در آمده و از سوی پژوهشگاه اطلاعات و امنیت در سال ۱۳۸۸ به چاپ آراسته شد. این کتاب ضمن نگاه و بررسی برخی حوادثی که در جای جای جهان نسبت به مسلمانان رخ داده است، استقصای خوبی را صورت می دهد، اما خروج از وضعیت فوق را بررسی نکرده است.

۳-۲- منابع ایران هراسی

(۸) «بازتاب جهانی انقلاب اسلامی» نام کتابی است که توسط منوچهر محمدی، در سال ۱۳۸۷ توسط انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در اختیار همگان قرار گرفت. نویسنده در این کتاب سعی می کند که ضمن بیان هریک از ویژگی های انقلاب اسلامی به ویژه در عرصه بین الملل، بازتاب آن را در عرصه بین الملل به بررسی بنشیند و در جغرافیای جهان اسلام این بررسی را انجام می دهد. اما این که با همه گستردگی اسلام در مناطق مختلف جهان و نفوذ انقلاب اسلامی، چرا راهبرد ایران هراسی هم چنان در دستور کار است، پاسخی نمی دهد. (۹) ظهور اسلام به زعم بسیاری از نویسندگان و محققین، اسلام هراسی را فراهم آورده است. سید محمد علی حسین زاده در کتاب «اسلام سیاسی در ایران» که در سال ۱۳۸۶ توسط دانشگاه مفید به چاپ رسید در تلاش است این نگاه را در ایران به بررسی بپردازد و از منظرهای مختلف در دوره های متعدد به آن اشاره می کند. هم چنین جریان های مختلف را در شکل گیری اسلام سیاسی بیان می کند. اما این که چگونه زمینه های اسلام هراسی به وجود آمده و راه های برون رفت آن چیست را به خاطر موضوع بحث، مطرح نکرده است.

(۱۰) در عرصه بین الملل شکل گیری سیاست خارجی دولت ها، بسترهای نوینی را در روابط جهانی فراهم آورد. کتاب «چارچوب تحلیلی برای بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» نوشته روح ا... رضانی، توسط نشر نی در سال ۱۳۸۳ به چاپ رسید. نویسنده کتاب در تلاش است که ضمن بررسی سیاست خارجی جوامع در حال نوسازی، به مطالعه سیاست خارجی ایران پرداخته و زمینه های آشتی ایران با دیگر کشورها را تحلیل نماید. مولف در بررسی و بیان چرایی شکل گیری اسلام هراسی تا حدودی ورود پیدا کرده است، اما به شکل توصیفی به تناسب مورد بحث وارد نشده و به راهکارها نیز نپرداخته است. درباره راهکارها منبع مستقلی وجود ندارد، منابع فوق میتواند در تدوین راهکارها مورد استفاده قرار گیرد و از این حیث

میتوان گفت که انجام رساله ادبیات موجود را تقویت می سازد

۴- اهداف پژوهش

- الف- مطالعه، بررسی زمینه ها و علل اسلام هراسی غرب.
- ب- ترسیم آینده مطلوب یعنی کاهش اسلام هراسی غرب.
- ج- بررسی راهکارهای جمهوری اسلامی ایران جهت رسیدن به آینده مطلوب.

۵- سوال اصلی پژوهش

راهکارهای مناسب برای جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با اسلام هراسی غرب، به منظور تقویت روابط مسالمت آمیز با غرب و کاهش اسلام هراسی، چیست؟

۶- سوالات فرعی پژوهش

۱. پیش ران ها ؛ زمینه و علل اسلام هراسی غرب را چگونه می توان بررسی کرد؟
۲. ارزش ها، آموزه ها و اسناد بالا دستی در جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با اسلام هراسی غرب چیست؟
۳. چشم انداز آینده مطلوب در روابط جهان اسلام و غرب را چگونه می توان به تصویر کشید؟
۴. جمهوری اسلامی ایران چگونه می تواند ۵۰٪ از دیپلماسی عمومی در مواجهه با اسلام هراسی غرب استفاده نماید؟
۵. جمهوری اسلامی ایران چگونه می تواند از دیپلماسی فرهنگی در مواجهه با اسلام هراسی غرب استفاده نماید؟

۷- فرضیه پژوهش

با توجه به موضوع رساله که مربوط به راهکارها و رسیدن به آینده مطلوب است فرضیه جنبه هنجاری دارد و با توجه به آن میتوان فرضیه زیر را مطرح نمود:

جمهوری اسلامی ایران می تواند از طریق راهکارهای فرهنگی همچون دیپلماسی فرهنگی مانند گفتگوی میان فرهنگ ها و ادیان و تصویرسازی واقع بینانه و همچنین راهکارهای سیاسی و دیپلماسی رسمی و عمومی مانند تنش زدایی به تقویت روابط واقع بینانه و مسالمت آمیز با